rechterhand het heelal zijner schepping. En daar moest dus ook de plaats der ruste en der heerschappij van den Middelaar wezen, tot eens de jongste dag zou ingaan, en de Voleinding zou doorbreken. Er was geen andere plek in Gods geschapen heelal, waarheen de Middelaar kon opvaren, omdat op geen andere plek de tegenwoordigheid Gods zulverder uitkwam, de presentie van den Drieënige helderder doorscheen, en de glanzing van het Wezen Gods meer onbelemmerd zich uiten kon. Er was een stuk der Schepping, dat geheel buiten heiligheid omging, in delfstof, plant en dier. Er was een stuk der Schepping waarin het heilige gekend, bezoedeld en weer verzoend was, maar nog niet voleind, t.w. onze menschenwereld met Christus Kerk tot middenpunt. Maar geheel afgescheiden hiervan was er ook nog een derde stuk in de Schepping, waar het heilige *steeds* geheerscht had, en waar het heilige nog onbesmet voortduurde. Dát was de levenssfeer van hoogere orde, waarin de Cherubijnen en Serafijnen God loven. Daar, in dat stuk der Schepping nu kon het Goddelijk Ik zich het volledigst openbaren, daar *woonde* God in zijn Goddelijke Persoonlijkheid het meest zelfbewust, en het klaarst doorschijnend. Daarheen nu is dan ook de Christus opgevaren, om er zijn God het innigst nabij te komen. Daar, en daar alleen, was de verheven plaats in de Schepping Gods, waarheen Jezus als Middelaar op kon stijgen, om in die hoogere orde van leven in te gaan, waarin hij toeven zou, tot de ure der Voleinding sloeg, die op de nieuwe aarde onder den nieuwen hemel de eigen woonstede Gods zou doen uitschitteren.

Dr. A. K.

„Dat zij juichen op hun legers".

Dat zijne gunstgenooten van vreugde opspringen om die eere; dat zij juichen op hunne legers.
Psalm 149 : 5.

Wie jong, en gezond van lijf en leden is, en moede door den arbeid, slaapt in zoodra hij zich ter ruste heeft begeven, om eerst met het morgenlicht uit zijn droom of uit zijn geestesbezwijming op te waken.

Maar anders wordt dit bij krankheid of geestesoverspanning, of ook als »de wachters des huizes zullen beven, en de twee deuren naar de straat gesloten zullen wezen, en de slapelooze opstaat op de stem van het vogelken« (Pred. XII : 3, 4). Dan ligt de van slaap beroofde soms, uur na uur, aan de overpeinzing van zijn geest overgeleverd op zijn legerstede, en kan het zoo bang en heftig woelen in hoofd en hart.

Het wordt dan op de legerstede zoo gevoeld, dat »de mensch gaat naar zijn eeuwig huis«.

Toch komt hierin keer, als de ziel met haar God gemeenzaam wierd, en ook op de legerstede de nabijheid Gods mag worden genoten. Dan, zoo betuigt de Psalmist ons, kunnen er zelfs oogenblikken komen, dat de gunstgenooten des Heeren »juichen op hun legers".

In tweeërlei zin uit zich dat juichen van de ziel voor God.

Het kan er toe komen, na redding uit bangen nood, maar ook kan 't juichen uit de ziel naar Boven opgaan, al is het dat 't op aarde nog bang blijft om ons heen.

Juichen na redding en overwinning is het deel van allen, die uit nood gered wierden, en van den God huns levens niet geheel vervreemd zijn. Zelfs op 't slagveld wordt na behaalde zegepraal, als het bivouak voor den nacht betrokken is, vaak innige dank den Heere der legerscharen opgedragen.

Eerst was er dan bangheid en vreeze voor nederlaag. Men bad, greep moed, en dorst in dapper heroïsme door strijden. En gelukte dan de toeleg. Bleef men zelf meester van het slagveld, en zag men in de verte den overwonnen vijand vluchten, dan was er verademing, dan was er ontbinding van bangheden, dan voelde men zich overmand door vreugde. En meer dan één heeft, na zulk een dag van glorie, op zijn stroopeluw in het bivouak in bezielden juichtoon zijn God gedankt en aangebeden.

—

Maar veel dieper gaat 't juichen op de legerstede, als de overwinning uitbleef, als de nood aanhield, als de zorg 't hart bleef beklemmen, en in de ure der slapeloosheid eerst 't bange hart zich voor zijn God uitstortte, maar, hierdoor verkwikt, en hierdoor zijn kalmte herwinnend, zich alsnu uit de aardsche zorgen kon terugtrekken, alle bekommernis van de ziel lichten, en »eenzaam en met God gemeenzaam«, nu juichen ging in 't zalig besef van Gods nabijheid.

Natuurlijk komt zulk zalig juichen alleen bij Gods kinderen op hun legerstede voor, en dan nog alleen bij diegenen onder Gods kinderen, die allengs ingeleid zijn in 't heilgeheim en bij ervaring Gods verborgen omgang kennen.

Neemt het rumoer der wereld u nog bijna geheel in, zoodat er wel 't gebed *bijkomt*, maar als iets dat ge hoog slechts eerbiedshalve aan het drukke leven toevoegt, dan, 't behoeft nauwelijks gezegd, blijft in bange tijden de verlegenheid u tot op uw legerstede derwijs beklemmen, dat ge op uw leger wel het klagen en smeeken, maar nog niet het juichen voor uw God verstaat.

Is 't daarentegen in uw innerlijk zielsbestaan zóóver met u gekomen, dat ge de oogenblikken kent, waarin ge u van de wereld losmaakt, de wereld met haar angsten en zorgen vergeet, en als geheel overgaat in die heilige, geestelijke sfeer, waarin de ziel haar God ontmoet, Gods liefde indrinkt, en in stille aanbidding zalig is, dan kan zelfs in de bitterste oogenblikken uws levens, op uw legerstede u een zalige genieting overkomen, die u, zonder dat iemand 't hoort, of er ook maar één toon over uw lippen komt, in 't verborgene van uw innerlijk leven doet juichen in dank en in genieting voor het heilig aangezicht uws Gods. Wie zoo in mag slapen, wordt in den morgen verkwikt wakker, niet omdat hij zoo diep of zoo lang sliep, maar omdat zijn ziel gedompeld werd in de wateren van de Fontein des levens.

En wel verre van daar, dat een nood des levens als we ook thans doorworstelen, aan zulk zalig juichen van de ziel op uw legerstede in den weg zou staan, mag veeleer beleden, dat 't juist zulke drukkende tijden zijn, die te eer voor uw ziel zulk een zaligheid bereiden kunnen.

In gewone tijden ondergaat uw ziel zulk een sterke spanning niet. De polsslag van uw innerlijk leven gaat dan niet zoo hoog. Ge leeft, zonder nu oppervlakkig te worden, toch minder diep. En vandaar komt 't, dat ge dan niet zooals nu, bij tegenstelling, uw toevlucht zoekt onder de schaduw van Gods vleugelen.

Maar doorleeft ge tijden als thans, waarin er, o, zoo vaak, bij het aanhooren van wat gebeurt, een wezenlijke beving, een rilling door uw hart trekt, dan is uw gevoel van genieting van Gods nabijheid, zoo ook maar even de angst van u valt, zooveel rijker en weelderiger. Het is u te moede, of, gelijk een moeder haar kindeke uit het gevaar uitrukt en aan het hart drukt, zoo ook uw trouwe Vader in de Hemelen u een oogenblik uit uw wereld vol angsten en zorgen uittilt, en u drukt aan zijn Vaderhart.

—

Natuurlijk kunt ge deze hooge genieting niet kunstmatig u gunnen. Ze moet vanzelf over u komen, en uw God moet ze u toebeschikken. Maar toch hangt er o, zooveel af van de richting die ge, op uw legerstede nederliggend, aan uw gewaarwordingen en aan uw overpeinzingen geeft.

Laat ge maar aldoor de schrikbeelden voor u opleven, en verliest ge u rustcloos in het napeinzen over 't jammerlijk slagveld, en over de verwarring die alle oorlog met zich brengt, dan maakt zich veeleer twijfel, onzekerheid en onrust van uw hart meester. Zelfs de Psalmist ervoer dit, en heeft meer dan eens die ongeloofsuitingen over zijn lippen laten komen. Bij Job was 't niet anders. En zoo vraagt ook nu weer meer dan één, hoe kan toch zulk een gruwel met Gods Albestuur bestaan? Hoe rijmt ge het met Gods Voorzienig bestel? met zijn Goddelijk erbarmen? en met zijn eerenaam van Hoorder der gebeden?

En dan natuurlijk, is uw vrede weg, hoopt zich angst op angst, en kan tenleste wanhoop zich van u meester maken, juist dan vooral, als 'ge eenzaam op uw legerstede nederligt, en niets u afleidt, en geen liefde uw leed kan pogen te verzachten.

Doch wat deedt ge dan ook anders, dan u van uw God vervreemden, in plaats van zijn nabijheid te zoeken? Wat deedt ge dan anders, dan over uw God als rechter gaan zitten, in stee van u te laten berechten door Hem? Ja, wat deedt ge dan anders, dan de wonde, die u was toegebracht, weer openrijten en de alsem van uw ongeloof, in stee van de olie ter genezing, er in druppelen?

Kondt ge in het nachtelijk uur alle legersteden bespieden, ge zoudt voor uw oogen zien geheel een menigte die aan niets denkt, inslaapt en voort slaapt tot den morgen, maar ook deels van lieden die worstelen om in te slapen, en dan door angst en zorgen slapeloos blijven. Maar ook toch zoudt ge, Gode zij dank, een klein deel der vromen ontwaren, die zeer diep zelfs met allen saam de bangheden van onze dagen meevoelen, maar van wie God 't toch beluistert als ze Hem ter eere juichen op hun legers.

Dr. A. K.

Amsterdam, 13 Nov. 1914.

De Generale Synode der Gereformeerde Kerken slaagde uitnemend.

Voorzitter en moderamen hielden er den juisten tact en toon in. Er is over bijkomstige aangelegenheden niet te veel getreuzeld noch gebeuzeld. De indruk der bange tijden werkte zoo overweldigend, dat er meewerking ten goede van alle zijden mocht geconstateerd worden. Vraagstukken van te diep ingrijpenden aard, voor welker behandeling de gesteldheid thans niet geschikt was, liet men liggen, of men verwees ze commissoriaal naar de eerstvolgende Synode. Zelfbeperking gaf den toon aan. Er wat vooral niet vergeten worde, de dege arbeid der voorbereidende Commissiën, waaraan met toewijding alle vrije uren ten koste werden gelegd, en waarbij aan Dr. H. H. Kuyper een schier niet af te werken taak ten deel viel, in wier rapporteering hij toch uitnemend slaagde, heeft een zoo bespoedigde beëindiging mogelijk gemaakt, dat men reeds Vrijdagavond van de vorige week sluiten kon.

Aan Dr. de Moor, die onvermoeid, aldoor, en altoos even vaardig, den voorzittershamer hanteerde, bracht heel de Synode, toen het uur van sluiting sloeg, een alleszins verdiende hulde, en wat de Synode in haar geheel betreft, mag met dankbaarheid getuigd, dat haar houding een pleidooi was voor den gezonden toestand onzer Kerken. Van geestelijken achteruitgang viel geen klaagtoon te beluisteren, eer bleek van geestelijke verheffing.

Slechts op een drietal der tot beslissing gekomen punten zij hier nog kortelijk de aandacht gevestigd. De verdere na-bespreking zij aan den vasten redacteur voor deze rubriek overgelaten.

Allereerst zij dan de aandacht gevestigd op het gelukkig verloop van het debat over de Doctoraatsquaestie.

Blijkbaar had men zich in enger kring over het doctoraat een voorstelling gevormd meer naar de inspraak van speciale wenschen, dan naar eisch van het wezen der wetenschap en de sprake der traditie.

Dit maakt dan wel op den buitenstaander voor een oogenblik een ietwes vreemden indruk, zoodat zelfs de schijn ontstaan kon, alsof er heel iets anders achter school, maar nauwelijks was dit volstrekt niet moeilijke, noch ingewikkelde probleem weer even in het licht der historie en der algemeene wereldpractijk gezet, of het geding vond zijn natuurlijke oplossing, en hield op een probleem te zijn.

Er kan geen sprake van zijn, dat een Calvinistisch Kerkgeheel zich de beschikking over het doctoraat zou toeeigenen. Dit ware verzaking van het geloof der vaderen, en terugkeer tot het standpunt der Middeleeuwen geweest. De Kerk heeft over de wetenschap geen zeggenschap. Inspireeren mag ze de wetenschap. Domineeren mag ze op haar erve niet.

En wat het opwerpsel aanging, dat een Opleidingsschool, door de Kerk gesticht en in stand gehouden, en met Docenten of hoogleeraren bezet, te midden van de Kerkelijke huishouding zich zou kunnen emancipeeren, en optreden als een geheel vrije, onafhankelijke en zelfstandige school der wetenschap, was een te zeer zichzelf verduisterend beweren, dan dat het de moeite loonen kon, er dieper op in te gaan. Wat in het debat geconstateerd werd, dat de lasthebber nooit meer last kon bezitten dan zijn lastgever, wees op zichzelf reeds de zaak uit.

Thans mag de stille hoop gekoesterd, dat de juiste inelkanderzetting van Vrije Universiteit en Opleidingsschool niet langer toeven zal.

Van de onjuiste, en met alle traditie strijdige, usantie, om aan een gewone Kerkelijke opleidingsschool den titel van *Hoogeschool* te geven, die door onze vaderen nooit anders dan aan de Leidsche, Utrechtsche en Groningsche Universiteit werd verleend, is nu wel voor goed afgezien. We zijn nu in het historische spoor teruggekeerd. Kerk en Wetenschap nemen nu weer elk hun eigen terrein in, en beider samenhang zal zich als vanzelf laten vinden. Iets wat te eer mag geprofeteerd, omdat de Synodale discussie geen oogenblik wat men noemt, kwaad bloed heeft gezet, en in niets den broederband verzwakt heeft.

—

Natuurlijk heeft men er zich wel voor te wachten, het voor te stellen, alsof hier het geding stond tusschen de Separatie en Doleantie in haar totaliteit. Reeds de stemming wees uit, dat dit volstrekt *niet* het geval was, en hetgeen Prof. Bavinck en Ds. Landwehr betoogden, deed dit nog nader aan het licht komen.

Veeleer is steeds ook onzerzijds betoogd, dat de Separatie in 1834 geestelijk zelfs hooger stond dan de Doleantie, die door de tegenpartij al te zeer in den kerkrechtelijken hoek werd gedrongen. Er is alleen sprake van een formeele samenkoppeling der Gemeenten na 1834, die niet met het geestelijk beginsel in genoegzame overeenstemming was. De strijd ging dan ook schier uitsluitend tegen een smaldeel, dat thans, tegen eigen bedoeling in, dit formeele tot principieel uitgangspunt zou hebben gemaakt. Hierin stak het gevaar, en dit gevaar is thans, en wel met hulp van de meeste broederen die uit de Separatie kwamen, zoo gelukkig afgewend. Het was dan ook deze stand van zaken, die na de gevallen beslissing het weer saâm op het goede spoor komen, zoo vanzelf gelukken deed. Er was van nederlaag noch overwinning sprake. Er was niet anders dan een terugtrekken van den even uitgegleden voet.

Niet tot beslissing kwam de quaestie van de kerstening van het Animisme in de Buitenbezittingen. Desaangaande werd besloten, dat de nu bestaande toestand in Midden-Java voorshands ongestoord te handhaven was, en dat de Deputaten voor de Zending, zelve of desnoods Commissoriaal, het antwoord op het zoo moeilijke vraagstuk van het Animisme tegen de eerstvolgende Synode zouden voorbereiden.

Verder kon men op dit oogenblik niet gaan. Het Animisme in de Buitenbezittingen zou, ging men er aanstonds op in, zeer aanzienlijke geldelijke offers hebben gevraagd, en nu de nood der tijden zelfs het degelijk instandhouden der bestaande missiën bemoeilijkt, viel er uiteraard niet aan te denken, op dit oogenblik nieuwen draaglast op de schouders te nemen. Van een overplaatsen van missionnaire personen uit Java derwaarts kan bovendien zelfs geen sprake zijn, daar wie nu goed zijn Javaansch kent, toch sprakeloos zou staan op Celebes. Ook mocht de Missie op Java niet worden losgelaten, vooral niet, nu de oorlogstoestand geheel de Islam in beroering brengt. En daarbij kwam dan nog, dat het, blijkens het rapport der Commissie over deze zaak, onder ons aan klaar, helder en degelijk inzicht in dit moeilijke probleem nog te zeer ontbreekt, zoodat aan welke beslissing ook, in elk geval nog veel dieper ingaand onderzoek van heel het probleem zal dienen vooraf te gaan.

Dit probleem is voorshands alzoo in *statu quo* gebleven, en het nader onderzoek zal thans gaan beginnen. Zelf heb ik te dien einde mijn declaratie, die in *De Bazuin* een plaats vond, thans officieel ter beschikking van de Synode gesteld, en heb mij bereid verklaard in de Pers over dit probleem voorshands te zwijgen, mits mij gelegenheid werd geboden, het bij de Deputaten voor de zending officieel aan de orde te stellen, en mits aan deze Deputaten last werd verstrekt het, 't zij zelf, 't zij door een Commissie, op de punten van het gerezen geschil te onderzoeken, en er over te rapporteeren.

Dit was op 't oogenblik de vanzelf aangewezen weg, om met het gerezen probleem ernst te maken, den vrede op missionnair gebied niet te verstoren, en later een definitieve beslissing mogelijk te maken.

Alleen zij nog opgemerkt, dat ik mijnerzijds mij bereid verklaarde, voortaan dan ook dit moeilijk probleem niet meer in de Pers te bespreken, zonder dat ik daarbij als tegenconditie stelde, dat de tegenpartij desgelijks zou doen.

Slechts zeer enkele sprekers verrieden wel eenig gemis aan den hier vanzelf sprekenden eisch der kieschheid, dat men wie zich ontgordt en zijn wapen in de scheede steekt, dan ook niet met zijn klewang te lijf gaat.

Juist omdat kieschheid mij hier vanzelf vrijwaring van aanval bood, onthield ik mij van het *stellen* van eenige conditie. Ze sprak van zelf.

—

En nu ten slotte nog een woord over de Psalmenquaestie, d. i. over de vraag of de Psalmen in schier uitsluitenden zin het gezang in onze Kerken zullen blijven.

Ik was, toen dit probleem aan de orde kwam, niet ter vergadering tegenwoordig, en eerst uit de bladen zag ik, dat onze onvolprezen rapporteur, in *de Heraut* geen onbekende, de Synode bewoog zelfs elk nader onderzoek over dit vraagstuk af te snijden.

Hierop nu zou mijnerzijds met geen woord zijn teruggekomen, indien mij niet ten laste ware gelegd, dat ik nu voorstond, wat Ik eertijds bestreed.

Hiervan nu ben ik mij niet bewust.

Wat ik thans meê onderteekende, was eerlijk en uitsluitend een voorstel tot het instellen van een Commissoriaal onderzoek, en wel om de eerstvolgende Synode van advies te dienen, of het invoeren van 't vrije geestelijke lied in de vergaderingen der Gemeente geoorloofd en wenschelijk was. En om ten tweede, alleen in geval dit zoo aan de Commissie toescheen, bij haar rapport een proeve van enkele geestelijke liederen te voegen, mits ze in niets te kort deden aan de Gereformeerde belijdenis.

Waar heb ik mij nu eertijds ooit tegen het instellen van zoodanig onderzoek verklaard? Alleen dit is het verschil met vroeger. Nu twintig jaren geleden viel er niets te bespeuren van eenig opgekomen verlangen om geestelijk vrije liederen in te voeren. Toen kon ik derhalve volstaan met mijn opinie te zeggen. Sinds echter kwam hierin zekere keer. Niet zeer sterk was die aandrang tot verandering van systeem, maar die aandrang was er toch. En daarom scheen het mij thans niet overbodig, dat alsnu de zaak kerkelijk *onderzocht* zou worden, en wel op *twee* punten. Ten eerste, om te weten te komen, of 't zij de Schrift, 't zij de Belijdenis zich principieel tegen het vrije lied verzette. En ten tweede om, bleek van niet, nader te onderzoeken, of het invoeren van zulke liederen tactisch, met het oog op de kerkelijke toestanden, goed voor God zou zijn. Het scheen mij toe, dat het instellen van een *onderzoek* ter zake van een gewoonte, die aan de kerk van Christus thans in heel de wereld vreemd, en alleen bij ons in gebruik was, geenszins overbodig ware te achten.

Toch heeft blijkbaar èn de Commissie èn, op haar voorgang, de Synode het beter geacht, het principieele vraagstuk, dat hiermêe aan de orde zou komen, vooralsnog te laten rusten, en, de zaak enkel tactisch beziende, nu reeds uit te spreken, dat het hier een kruidje-roer-me-niet gold, waarvan af te blijven eisch van rust en vrede is.

Ik wijk hiervoor. Uit één vonkje kan een brand oplaaien, waar geen blusschen aan is. Het schijnt daarom gewenscht, dit geding voorshands alleen *privatum* in de Pers te bespreken.

Allicht verrast eerlang de Vrije Universiteit ons op een degelijk gedocumenteerd proefschrift.

Aan mijn zoon 't eeresalut!

Dr. A. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van Ds. J. A. Tazelaar, te Lutjegast, gevonden in de collecte-Dankdag ƒ 1; van den heer K. Visser, te Marken, uit de Unie-collecte ƒ 1.

Rectificatie. Uniegift van den heer J. Nobach Sr., te Blokzijl, niet ƒ 1 maar ƒ 2.50.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter*.

Leestafel.

Jan Willem Gunning I.Hzn. E. I. — Hedendaagsche Zending in Onze Oost. Tweede geheel herziene en vermeerderde druk, uitgegeven door den boekhandel van den Zendingsstudie Raad, Den Haag, 1914.

De heer A. J. C. van Seters, Javastraat 48, Den Haag, directeur van den Boekhandel van den Zendingsstudieraad en Uitgever speciaal op Zendingsgebied, zond onze Redactie dit boek ter bespreking. Het is een 2e druk van het in 1909, door den Nederlandschen Studenten-Zendings-bond uitgegeven, Hedendaagsche Zending in onze Oost, welk boek toenmaals door mij in de Heraut is besproken.

Dat deze 2e druk thans wordt uitgegeven door den Zendingsstudieraad, die in het najaar van 1909 is opgericht, hangt saam met de omstandigheid, dat toen de Raad in 1911 een afzonderlijken boekhandel oprichtte, de Bond al zijn uitgaven met de daaraan verbonden rechten aan den Raad overdeed. En zoo is dan deze herdruk van het werk: Hedendaagsche Zending in Onze Oost, door den Zendingsstudieraad ondernomen en door den Boekhandel van den Zendingsstudieraad uitgegeven.

* * *

Deze herdruk mag, nu ik hem vergeleken heb met den 1sten druk, naar het ook mij voorkomt, terecht een »tweede geheel herziene en vermeerderde druk« worden genoemd. Zoodat, om daar nu maar dadelijk mee te beginnen, de bezitters en gebruikers van den 1en druk goed zullen doen zich dezen 2den druk aan te schaffen.

Ter nadere motivatie van dit mijn beweren zij het mij vergund een citaat uit het Voorbericht van dezen 2en druk hier te geven.

»...vooral in de Zending zelve veranderde er veel. De laatste jaren kunnen getuigen van bizonderen zegen op den Zendingsarbeid, zoowel op Java, waar door het indringen der moderne cultuur de volkeren ontwaken en naar nieuw leven grijpen, en waar allerwegen een ongekende gisting der gedachten is ontstaan, *alsook in de Buitenbezittingen, waar door het toegenomen verkeer, door de vestiging van geregeld bestuur en door het scheppen van geordende toestanden, het Heidendom ineenzinkt en allerwege een vraag naar iets nieuws, niet het minste naar het Christendom zich openbaart.*"

Deze cursiveering is van mij.

En verder:

»Dit *maakte belangrijke aanvullingen en omwerkingen* van het oude boek noodzakelijk, welke met gebruikmaking der *nieuwste gegevens* aangebracht zijn; meer dan eens is er in de drukproeven zelfs nog iets gewijzigd of aangevuld, in verband met juist verschenen berichten".

Men ziet hieruit, hoe getracht is *up-to-date* te zijn.

* * *

Met medewerking van bevoegden, is deze nieuwe uitgave van Hedendaagsche Zending in onze Oost samengesteld door den secretaris van den Zendingsstudieraad, den heer Jan Willem Gunning J. Hzn. E. I.

'n Verblijdend en voor onzen tijd kenmerkend verschijnsel, dat nu eens niet een Theoloog, maar een electrotechnisch-ingenieur, de samenstelling van een boek over de zending op zich heeft genomen, en daarbij toont voor het vak: zendingsstudie, niet minder passie te hebben dan hij, blijkens zijn titel, voor dat van: toepassing der electriciteit op de nijverheid, bezit.

* * *

De heer Gunning heeft eer van zijn werk.

Uit een vergelijking van het nieuwe boek met het oude vond ik, dat terwijl het eerste slechts 267 bladzijden telt, het laatste 496 heeft.

De omvang is dus bijna verdubbeld.

Maar ook de inhoud is rijker geworden.

Gaf het oude boek onder de Bijlagen slechts 3 bladzijden over de Indische Kerk en daaromtrent niet veel meer dan een statistiekje, het nieuwe geeft over dit onderwerp een afzonderlijk hoofdstuk van 47 bladzijden, waarin o.m. over: ontstaan, organisatie, verhouding tot de vaderlandsche Kerken en tot den Staat wordt gehandeld, terwijl het statistisch overzicht breeder is, en ook het Rapport van de Staatscommissie, ingesteld bij K. B. van 13 Oct. 1910. No. 21 en welk Rapport in April 1913 is gereed gekomen, — niet is vergeten.

En terwijl in het oude boek van de Roomsche Zending gezwegen werd, wijdt het nieuwe aan dit onderwerp zijn laatste hoofdstuk. Behalve met deze twee, kan verrijking van inhoud ook geconstateerd met nog twee andere nieuwe hoofdstukken (I en II) waarvan het eene tot titel heeft: De Zending onder de Vereenigde Oost-Indische Compagnie, en het andere: De Nieuwere Zending.

Het is door deze twee hoofdstukken, dat thans, zooals Gunning in zijn Voorbericht zegt, »de historische achtergrond van onzen tegenwoordigen zendingsarbeid gegeven en de innerlijke samenhang zijner vertakkingen in het licht gesteld is«.

Dit óók aan het adres van wie in zijn, niet nader te qualificeeren, wijsheid soms meenen mocht, dat dit eerste hoofdstuk waarin ons het *verleden* wordt geteekend, in een boek over *hedendaagsche* zending in onze Oost, niet 't huis hoort. Eindelijk is er nog een nieuw hoofdstuk bijgekomen met den titel: Gereformeerde Zendingsbond, Secr. Ds. G. H. Bekkenkamp te Delft.

Zoo is dan Hedendaagsche Zending in Onze Oost met niet minder dan vijf hoofdstukken verrijkt.

* * *

Om mijn lezers een voorstelling bij te brengen van wat dit boek in zijn nieuwe bewerking geworden is, laat ik hier de opschriften der 19 hoofdstukken volgen:

Voorbericht; De Zending onder de Vereenigde Oost-Indische Compagnie; De nieuwere Zending; Nederlandsch Zendelingenootschap; De Rijnsche Zending; Doopsgezinde Zendingsvereeniging; De Salatiga-Zending; Het Java-Comité, Nederlandsche Zendingsvereeniging; Utrechtsche Zendingsvereeniging; De Zending der Gereformeerde Kerken; Het Sangi- en Talaud Comité; Luthersche Zending; Gereformeerde Zendingsbond; De Zending van het Leger des Heils in Nederlandsch Oost-Indië; Het Nederlandsche Bijbelgenootschap; Het Zendingsconsulaat; De Nederlandsche Zendingsschool (te Rotterdam); De Indische Kerk; De Roomsche Zending.

Had ook de Zending van de Christelijke Gereformeerde Kerk er niet bij gemoeten?

* * *

Uitgegeven door den Zendingsstudieraad is dit boek allereerst bedoeld als handboek voor Zendingsstudie. Maar het kan zeker ook dienst doen als vraagboek voor hen, »die omtrent den tegenwoordigen toestand iets willen vinden, niet het minst voor dezulken, die in het Zendingsleven van Nederland een leidende plaats innemen, of althans kunnen en moeten innemen."

Dus terecht de heer Gunning.

Het is dan ook een kostelijk Vademecum voor Zendings-kringen, voor in Zending belangstellende Gemeenteleden en ambtsdragers, en, laat mij er bijvoegen, voor studenten bij hun beoefening van de Zendingswetenschap. De artikelen zelf, maar ook de bij ieder artikel opgegeven Bronnen, kunnen goede diensten bewijzen voor verdere studie. Ook de kaart, die de 1e druk bracht, zal, maar dan geheel nieuw bewerkt, aan deze nieuwe uitgave worden toegevoegd. »De bekende tijdsomstandigheden hebben echter vooralsnog onmogelijk gemaakt om met deze kaart gereed te komen", bericht de Uitgever.

Laat mij de aankondiging van dit, voor alle Zendingsvrienden ten onzent, lezenswaardig en als leiddraad zoo aanbevelenswaardig boek eindigen met dit woord uit het Voorbericht:

»Een vergelijking van dezen druk met den vorigen kan wellicht beter dan iets anders, een levendigen indruk geven van den geweldigen voortgang en de groeikracht der Zending in de laatste jaren."

En tusschen dien eersten en dezen tweeden druk liggen slechts vijf jaren.

G.

Officieele Berichten.

GENERALE SYNODE GEREF. KERKEN.

Donderdag 5 November.

11de zitting.

De vergadering wordt op gebruikelijke wijze geopend, en gaat over in Comité.

Aan de orde komt punt H. 15 en 16. Ds. A. M. Donner rapporteert. Het bezwaarschrift van B. v. D. wordt niet ontvankelijk verklaard. Ds. Vonkenberg geeft advies inzake de bezwaarschriften H. 2, 22, en 12 en 10. Voor Werkendam wordt een Commissie benoemd, bestaande uit de heeren Ds. A. M. Donner, Prof. H. Bouwman en Ds. v. d. Brink.

Ouderling Knol geeft advies inzake H. 11. Het besluit van de Generale Synode van Zwolle in dezen wordt gehandhaafd.

Ds. Huismans rapporteert in zake H. 13. Dit punt behoeft niet meer behandeld te worden, wijl de zaak in orde is gekomen. Prof. H. H. Kuyper geeft advies in zake punt M. 2 en 20. Ds. Huismans in zake H. 17.

Voor Houtigehage wordt eene commissie aangewezen, en wel de heeren Ds. Vonkenberg, Prof. Ridderbos en Ouderling v. d. Bosch. Op voorstel van het moderamen zal er heden eene avondzitting worden gehouden.

Voegen wij hieraan nog toe, dat Dr. H. Bavinck inzake het promotierecht in zijne brochure: *Het Doctorenambt*, ter Synode, niet heeft gezegd, wat de verslaggever van de *Rotterdammer* vermeldt: slechts merkte Z. H. G. op, dat de inhoud van die brochure geheel buiten *dit* vraagstuk van het Doctoraat omgaat.

Donderdag 5 November.

12de Zitting.

De middagzitting vangt aan met het lezen en vaststellen der notulen. Prof. H. H. Kuyper geeft advies in zake M 2. De conclusie luidt aldus:

De Generale Synode betuigt aan de Regeering haar dank voor de toezending van het rapport der Staatscommissie en dringt naar aanleiding